
REKTOR

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

2019-03-25

Dnr C 2019/45

Yttrande över slutbetänkande *Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige*

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har anmodat Karlstads universitet att inkomma med synpunkter på delbetänkandet *Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige* (SOU 2018:78). Universitetet har följande att anföra.

Generella kommentarer

Slutbetänkandet är gediget, välformulerat samt ambitiöst och innehåller många konkreta samt intressanta förslag och rekommendationer. Resonemangen är överlag reflekterande och kloka. Vi välkomnar förslaget om en plattform för internationalisering, som kommer att ge en god grund för samordning och fördelning av de frågor och arbetsuppgifter som rör internationalisering.

Vi är dock tveksamma till vissa skrivningar och förslag, exempelvis när det gäller kompetenskrav och arbetsuppgifter för utlandslektorer, finansiering och kriterier för nedsättning av studieavgifter samt gränsdragning mellan lärosäte och studentkår.

I flera förslag anges en summa för finansiering. Vi saknar i flera fall tillräckligt underlag för att kunna ta ställning till summor som föreslås.

Detaljerade synpunkter

Kännedomen om Sverige som kunskapsnation och kunskap om omvärlden

3.6 Utredarens förslag rör huvudsakligen tre komponenter: Internationell omvärldsbevakning och omvärldsanalys, särskilda utlandskontor samt främjande av Sverige som kunskapsnation. Vi finner dessa komponenter väl valda.

3.6.1 Vi delar utredarens bedömning att få lärosäten har möjlighet att själva bedriva tillräckligt omvärldsbevakning och omvärldsanalys, och välkomnar förslaget om en nationell samordning av detta viktiga arbete. Vi finner det lämpligt att, som utredaren föreslår, samordningen sker genom dels ett särskilt uppdrag till plattformen för internationalisering, dels förstärkta uppdrag för de myndigheter som ingår i styrgruppen. Det är mycket viktigt att uppdraget fördelas så att de olika myndigheternas arbete kompletterar varandra, vilket utredaren också poängterar.

Däremot är vi tveksamma till om det räcker att tillföra de fem myndigheterna sammantaget 5 miljoner kronor årligen för detta uppdrag.

- 3.6.2 Utredaren föreslår ökad närvaro för svensk högre utbildning och forskning i utlandet genom dels en utvecklad utlandsorganisation som bygger på dagens innovations- och forskningsråd, dels ett pilotprojekt där två särskilda utlandskontor skapas för högre utbildning och forskning. Vi ställer oss positiva till dessa förslag, men vill också framhålla vikten av att stödja olika former för svenska lärosätens utlandsnärvaro, till exempel så kallade Study Points och Study Centres.
- 3.6.3–3.6.4 Vi ställer oss positiva till utredarens förslag om Svenska institutets utvidgade och förstärkta uppdrag att informera, främja och marknadsföra Sverige som studiedestination. Möjligheten att en andel av studieavgifterna kan användas för lärosätessammansatt marknadsföring bör diskuteras och övervägas inom ramen för Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF).
- 3.6.5 Vi delar uppfattningen att postdoktoranställningar inom humaniora bör kunna vara en del av främjandet av kunskapsnationen Sverige. Vi delar också uppfattningen att kraven för att arbeta som svensklektor med undervisning i svenska som andraspråk bör skärpas samt att svensklektorernas villkor bör förbättras. Däremot ställer vi oss ytterst tveksamma till följande skrivning:

Utredningen bedömer att det inte är nödvändigt att den berörda personen har disputerat i svenska som andraspråk. Däremot är det viktigt att den berörda personen har forskarutbildning inom humaniora. Utredningen menar att svensklektorerna även fortsatt bör kunna sökas i en vidare krets än bara de personer som har pedagogisk erfarenhet av undervisning i språk. [---] För att öka kopplingen till svenska lärosäten menar utredningen att personer som har disputerat vid svenska lärosäten ska kunna söka en postdok-anställning utomlands inom det ämnesområde personen disputerat. [---] Dessa personer bör samtidigt ha skyldighet att undervisa i svenska språket motsvarande cirka 20 procent av sin tid vid det utländska lärosätet (s. 138)

Skärpta krav för att arbeta som svensklektor med undervisning i svenska som andraspråk kan knappast förenas med förslaget om att personen varken behöver ha kompetens inom svenska som andraspråk/svenska eller erfarenhet av att undervisa i språk. Vi föreslår därför två typer av utlandslektorer, dels lektorer som undervisar i svenska som andraspråk, dels lektorer som har kompetens inom andra fält med svensk koppling, till exempel Sveriges historia samt svensk idé- och kulturhistoria.

Samordning mellan myndigheter

- 4.4 Vi välkomnar som helhet förslaget om att inrätta en plattform för internationalisering för samordning av frågor som påverkar internationalisering inom högre utbildning, forskning och forskningsnära innovation.

Att komma som avgiftsskyldig student till svenska universitet och högskolor

Vi delar utredarens resonemang rörande avgiftsskyldiga studenter. Den beskrivning som ges när det gäller problem i processen för studenter att komma till Sverige (5.3) finner vi korrekt.

- 5.4 Utredarens förslag till förändringar av processen finner vi huvudsakligen rimliga och genomförbara.
- 5.4.1 Vi delar uppfattningen att Universitets- och högskolerådet (UHR) samt Universitetskanslersämbetet (UKÄ) bör ha i uppdrag att utreda hur gruppen studieavgiftsskyldiga studenter kan följas från anmälan till examen. Vi finner det också lämpligt att universitet och högskolor tillsammans med UHR analyserar varför andelen obehöriga sökande är så stor, samt vad som kan göras för att minska denna andel.
- 5.4.2 Vi välkomnar den långsiktiga idén om ett webbaserat och myndighetsgemensamt gränssnitt för utländska studenters anmälan till högskolan samt hantering av deras ansökningar, stipendier och uppehållstillstånd. Liksom utredaren menar vi att detta bör tas vidare av styrgruppen för plattformen för internationalisering.
- 5.4.3–5.4.4 Förslaget om att lärosätena och UHR ska se över möjligheterna att förkorta handläggningstider och ansökningstider är rimligt, liksom förslaget att lärosätena ser över möjligheterna att i större utsträckning utnyttja separat antagning av avgiftsskyldiga studenter.
- 5.5 Utredarnas rekommendationer när det gäller ett närmare partnerskap mellan lärosäten och arbetslivsföreträdare är rimliga och viktiga, liksom att det givetvis också skulle gagna såväl svenska som utländska studenter.
- Övrigt Vi vill här upprepa en aspekt som vi framhöll i vårt yttrande över delbetänkandet (SOU 2018:3): En del utländska studenter har bristande kunskaper i engelska, vilket kan orsaka problem för både studenten ifråga och undervisningssituationen. Dessa studenter har genomgått språkbehörighetstesten och bedöms ofta av sitt hemuniversitet ha tillräcklig språklig kompetens. Det finns exempel på andra kompetenser där hemuniversitetets bedömning inte är tillfyllest, såsom laborativ kompetens, vilket gör att studenten har svårt att klara utbildningen. Vi önskar därför någon form av gemensam åtgärd för att komma tillrätta med detta problem.

Migrationsrättsliga aspekter

- 6.1–6.5 Utredarens resonemang rörande migrationsrättsliga aspekter är intressanta, väl underbyggda och rimliga.
- 6.6.1 Vi ställer oss positiva till såväl rekommendationer som förslag, men vill framhålla vikten av en nationell samordning där så är möjligt. I det fall lärosäten tar över bedömningen av utländska studenters avsikt att studera i Sverige är det viktigt att resurser för detta tillförs lärosätena. Vidare är det också viktigt att lärosätena får tillgång till kompetensutveckling inom området för att kunna säkerställa kvaliteten i bedömningarna.

Avgifter för studier

- 7.1–7.5 Vi finner utredarens resonemang rörande avgifter för studier väl underbyggda och rimliga varför vi ställer oss positiva till såväl rekommendationer som förslag. Särskilt välkomnar vi förslaget om ändring och förtydligande i förordning 2010:543 när det gäller tidpunkt samt förhållanden för avgiftsskyldighet.

Stipendier och annan finansiering av tredjelandsstudenter

- 8.4.1–8.4.3 Vi ställer oss bakom förslagen om ett mer heltäckande stipendiesystem, med fördubblade medel till stipendier som universitet och högskolor förfogar över samt två nya stipendieprogram. Vidare är vi positiva till att stipendierna också föreslås kunna användas för att täcka delar av levnadsomkostnaderna för studenterna.
- 8.4.4–8.4.5 Vi ser i grunden positivt på principen att universitet och högskolor ges möjlighet att nedsätta studieavgiften inom strategiska samarbeten. Däremot är vi tveksamma till vissa aspekter och skrivningar.

Utredaren skriver:

Utredningen anser att 0,3 procent av takbeloppet i nuläget bör vara tillräckligt för att skapa den flexibilitet som krävs för att lärosätena ska kunna hantera strategiska samarbeten. År 2017 motsvarade 0,3 procent 67,3 miljoner kronor. Andelen bör dock kunna ökas på sikt om behov av detta uppstår på lärosätena. (s. 320)

För det första är det oklart hur man har kommit fram till den föreslagna andelen av takbeloppet. Vi önskar därför en tydligare genomgång av beräkningsgrunderna.

För det andra menar vi att frågan också är av principiell art. Andelen 0,3 % är förvisso liten, men i grunden handlar det om vad anslagsmedel inom ramen för takbeloppet kan och bör användas till. Öppnar detta för en diskussion om att avsättning kan göras framgent också för andra satsningar, till exempel inom hållbar utveckling och jämställdhet?

För det tredje menar vi att förslaget kommer att innebära ytterligare oönskad konkurrens mellan lärosäten. Utredaren skriver i sammanfattningen:

Varje universitet och högskola får inom ramen för lärosätets strategiska inriktning besluta om anslagsmedel ska användas för att sätta ned studieavgiften för vissa studenter, i vilken utsträckning (upp till den satta gränsen) det i så fall ska ske, och på vilka grunder det ska ske. (s. 28)

Vi ser givetvis i grunden positivt på att lärosätet ges denna frihet, men det finns också en baksida. Möjligheten att använda upp till 0,3 % av anslaget kan lätt uppfattas som, och utvecklas till en norm. Konkurrens mellan landets lärosäten ska handla om kvalitet, inte ekonomi. Dessutom kommer kriterierna med största sannolikhet att se mycket olika ut vid våra lärosäten, vilket vi ser som problematiskt. Här krävs alltså diskussioner inom sektorn, inom ramen för SUHF, för att om möjligt nå en samsyn.

- 8.4.6 Vi ser positivt på förslaget om en utredning rörande avdragsrätt för donationer för stipendier. Dock vill vi redan nu framhålla vikten av att donatorerna inte får inflytande i vilka studenter som slutligen erhåller stipendierna, utan att detta är en process som ombesörjs av lärosätet.
- 8.4.7 Vi välkomnar förslaget om en utvidgning av stipendierna som riktas mot studenter från biståndsländer och finner det rimligt att tillkommande medel främst avser utbytesprogram. Vi upplever att möjligheten att involvera praktik för studenter kan gynna ett sådant ömsesidigt utbytesprogram.

Internationella studenters rättsliga ställning och möjlighet till inflytande

- 9.4.4 Utredningen lämnar ett antal rekommendationer till lärosätena för att stärka studentinflytandet för inresande studenter, bland annat att
- aktivt informera inresande studenter om studentinflytandets möjligheter och studentkårernas verksamhet, både före studenternas ankomst till Sverige och vid introduktionen till studierna men även under studietiden,
  - verka för ökade möjligheter för engelsktalande studenter att ta sig an uppdrag som studentrepresentant och förtydliga villkoren för deltagande i olika forum, liksom möjligheterna till språkstöd,
  - erbjuda studentkårerna stöd i översättningen av deras styrdokument såsom stadga, verksamhetsplan och policydokument, stärka studentinflytandet för inresande studenter.

Det är givetvis väsentliga aspekter som här lyfts fram, men samtidigt är det en fråga om vad myndigheten har för uppdrag och vad studentkåren har för uppdrag. Vi anser det vara viktigt att det finns en tydlig skiljelinje mellan myndighetens uppdrag och studentkårens ansvar.

Beställd utbildning och uppdragsutbildning

- 10.1–10.4 Vi ställer oss bakom förslagen om beställd utbildning och uppdragsutbildning.

Konsekvensbeskrivning

- 11 Vi finner konsekvensbeskrivningen rimlig och har inget ytterligare att anföra.

Detta yttrande lämnas av rektors ställföreträdare Thomas Blom efter föredragning från Carina Eriksson. Margareta Friman, prorektor, Anne-Christine Larsson Ljung, universitetsdirektör, och Sebastian Hardin, studentkårens ordförande, har varit med om den slutliga handläggningen.

Med vänliga hälsningar

Thomas Blom

Carina Eriksson